

Kockanje kao ponašajna ovisnost: izazovi i pregled najnovije literature

Prof. dr. sc. Marta Čivljak, dr. med.

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

E-mail: marta.civljak@unicath.hr

ORCID: 0000-0001-6211-0174

Sažetak

Iako se kockanje u javnosti često doživljava kao oblik razonode, sve je više dokaza da kod osjetljivih pojedinaca može prerasti u ponašajnu ovisnost s obilježjima ozbiljnog psihičkog poremećaja. Cilj ovog preglednog rada je analizirati aktualne spoznaje o ovisnosti o kockanju kroz razmatranje etiologije, dijagnostičkih kriterija, prevalencije, rizičnih i zaštitnih čimbenika te terapijskih pristupa, s naglaskom na javnozdravstvene i regulatorne aspekte. U radu su korišteni i analizirani podaci znanstvenih i stručnih radova, s posebnim naglaskom na sustavne preglede i metaanalize relevantni dijagnostički priručnici i epidemiološki izvještaji. Prema suvremenim klasifikacijskim sustavima za dijagnozu mentalnih i tjelesnih poremećaja, poremećaj kockanja pripada skupini ovisnosti, s izraženim neurobiološkim i kliničkim sličnostima s ovisnošću o psihoaktivnim tvarima. Prevalencija kockarskog ponašanja znatno varira, ali je posebno izražena kod mladih te korisnika online kockanja. Psihološke karakteristike, dob, spol i regulatorni kontekst identificirani su kao čimbenici rizika za kockanje. Ovisnost o kockanju često je povezan s ozbiljnim psihosocijalnim posljedicama, uključujući visoku stopu komorbidnih mentalnih poremećaja i povišen rizik za suicidalne misli i ponašanja. Unatoč postojanju djelotvornih terapijskih mogućnosti, mali broj oboljelih traži stručnu pomoć, što predstavlja izazov za zdravstveni sustav i zahtijeva sveobuhvatan javnozdravstveni odgovor.

Ključne riječi: kockanje, čimbenici rizika, javno zdravstvo, liječenje, ovisnost, ponašajna ovisnost, prevalencija

Gambling as a behavioral addiction: challenges and a review of recent literature

Summary

Although gambling is often perceived by the public as a form of entertainment, there is growing evidence that, in vulnerable individuals, it can develop into a behavioral addiction with the characteristics of a serious mental disorder. The aim of this review paper is to analyze current knowledge on gambling addiction by examining its etiology, diagnostic criteria, prevalence, risk and protective factors, and therapeutic approaches, with a particular focus on public health and regulatory aspects. The literature reviewed includes scientific and expert publications, with a particular focus on systematic reviews, meta-analyses, diagnostic manuals, and epidemiological reports. According to contemporary classification systems for mental and physical disorders, gambling disorder is classified as a form of addiction, showing significant neurobiological and clinical similarities with substance use disorders. The prevalence of gambling behavior varies significantly, but is particularly pronounced among young people and online gambling users. Psychological traits, age, gender, and regulatory context have been identified as key risk factors for gambling. Gambling addiction is often associated with severe psychosocial consequences, including a high rate of comorbid mental disorders and an increased risk of suicidal ideation and behavior. Despite the availability of effective

therapeutic interventions, only a small proportion of affected individuals seek professional help, which presents a challenge for healthcare systems and calls for a comprehensive public health response.

Keywords: gambling, risk factors, public health, treatment, addiction, behavioral addiction, prevalence

1. Uvod

Kockanje se definira kao ulaganje novca ili drugih vrijednosti u događaj neizvjesnog ishoda s ciljem ostvarivanja dobitka (1). Svi oblici kockanja uključuju određenu razinu sreće, bez obzira na to koliko se čine predvidivima ili kontroliranim (1). Još jedna uobičajena karakteristika kockanja jest da se radi o tzv. *igri s nultom sumom* – kada jedan igrač pobijedi, drugi mora izgubiti (1). Stoga se pod kockanje ubrajaju sve aktivnosti koje uključuju neizvjesnost i mogućnost financijskog dobitka ili gubitka, poput lutrije, klađenja, igara na automatima, kartaških igara, kasina te internetskih (*online*) oblika kockanja.

Kockanje ima dugu povijest koja seže unatrag tisućama godina te je prisutno u mnogim kulturama i društvima diljem svijeta. Kockanje je prisutno još od prapovijesti, a kroz povijest su ga različite civilizacije povremeno odobravale, ali i osuđivale ili zabranjivale. Međutim, od sredine 1980.-ih godina bilježi se izniman rast komercijalnog kockanja, praćen stalnim povećanjem globalnih godišnjih financijskih gubitaka povezanih s tom aktivnošću (2).

Važno je naglasiti da se kockanje bez uloženi novčanih ili drugih vrijednosti zapravo pretvara u igru ili oblik zabave, što potvrđuju i istraživanja koja pokazuju da kockanje za većinu ljudi doista predstavlja oblik razonode (3). Kod nekih osoba motivacija za kockanje proizlazi iz društvenih razloga, budući da kockarska okruženja često nude prostor za druženje i upoznavanje drugih. S druge strane, određeni pojedinci kockaju prvenstveno s nadom u financijski dobitak (4, 5). Međutim, dio ljudi koristi kockanje kao način bijega od osobnih problema, a takav obrazac ponašanja posebno je izražen kod osoba s problemima vezanim uz kockanje (6).

Danas se kockanje i s njime povezani poremećaji sve češće prepoznaju kao značajan

javnozdravstveni problem, budući da ne utječu samo na pojedinca, već imaju i široke posljedice na obitelj, zajednicu i društvo u cjelini, zbog čega im je potrebno posvetiti posebnu pozornost (1, 2).

Stoga je cilj ovog preglednog rada sveobuhvatno prikazati i kritički analizirati suvremene spoznaje o poremećaju kockanja, koristeći podatke iz relevantne znanstvene i stručne literature. Poseban je naglasak stavljen na sustavne preglede i metaanalize kao najviši stupanj dokaza u okviru medicine utemeljene na dokazima. Uz to su uključeni suvremeni klasifikacijski sustavi za dijagnozu mentalnih i tjelesnih poremećaja, kao i recentni epidemiološki izvještaji, kako bi se osigurala širina i aktualnost prikazanih spoznaja.

2. Od patološkog kockanja do prepoznavanja ovisnosti – napredak u dijagnostičkim sustavima

U suvremenoj psihijatriji koriste se dva glavna klasifikacijska sustava za dijagnosticiranje i kategorizaciju psihičkih poremećaja: Međunarodna klasifikacija bolesti (MKB) koju razvija Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) i Dijagnostički i statistički priručnik za mentalne poremećaje (DSM) koji izdaje Američko psihijatrijsko udruženje.

Koncept kockanja kao psihičkog poremećaja formalno je prihvaćen 1980. godine kada je uveden u DSM III klasifikaciju. U ranijim dijagnostičkim klasifikacijama, kao što su DSM-III (1980.) i DSM-IV (1994.), kockanje se opisivalo kao „patološko kockanje” (engl. *Pathological gambling*) i bilo je svrstano među poremećaje kontrole impulsa. U tom kontekstu, naglasak je bio na nesposobnosti pojedinca da odoli porivu za kockanjem, slično kao kod kompulzivnih ponašanja (7, 8). Slično tome,

i u MKB-10 (1990.), kockanje je klasificirano pod šifrom F63.0 – Patološko kockanje, unutar poglavlja „Poremećaji navika i nagona” (engl. *Disorders of adult personality and behaviour*) (9). U tom modelu također se promatra kao neurotski poremećaj impulsa, a ne kao ovisnost u klasičnom smislu.

Međutim, s razvojem znanstvenih istraživanja i neurobiheviornalnih spoznaja, postalo je jasno da poremećaj kockanja dijeli mnoge ključne karakteristike s ovisnostima o psihoaktivnim tvarima – poput tolerancije (potrebe za sve većim ulozima), apstinencijskih simptoma (tjeskoba, razdražljivost kod pokušaja prestanka), gubitka kontrole, nastavka ponašanja unatoč šteti te intenzivne žudnje da se radnja ponovi. Više-struki neurotransmiterski sustavi – uključujući noradrenalin, serotonin, dopamin, opioidni sustav i glutamat – kao i regije mozga poput ventralnog strijatuma, ventromedijalnog pre-frontalnog korteksa i insule, imaju ključnu ulogu u mehanizmima kockanja i razvoju patološkog kockanja. Postoje snažni znanstveni dokazi da su ove neurobiološke strukture i procesi u velikoj mjeri slični onima koji sudjeluju u razvoju ovisnosti o psihoaktivnim tvarima, što dodatno podupire suvremeni koncept kockanja kao ponašajne ovisnosti (10, 11).

Zbog toga je u DSM-5 (2013.) došlo do ključne promjene: naziv je promijenjen u „ovisnost o kockanju” (engl. *Gambling Disorder*), a dijagnoza je premještena u skupinu „Poremećaji koji nisu vezani uz psihoaktivne tvari” (engl. *Substance-related and Addictive Disorders*). Time je kockanje postalo prvi priznati oblik ponašajne ovisnosti, ravnopravan alkoholu, nikotinu ili drogama (12). Taj pristup potvrđen je i u MKB-11 (2022.) gdje je poremećaj kockanja prepoznat unutar poglavlja „Poremećaji povezani s ovisnostima o ponašanju” (engl. *Disorders due to addictive behaviours*) uz dodatnu podjelu na pretežno *online* i pretežno *offline* oblike (13).

3. Dijagnostički kriteriji prema MKB-11 i DSM-5

Prema MKB-11, za postavljanje dijagnoze ovisnosti o kockanju potrebno je da osoba

tijekom razdoblja od najmanje 12 mjeseci zadovoljava tri ključna dijagnostička kriterija:

1. gubitak kontrole nad kockanjem,
2. postavljanje kockanja kao prioriteta nad sve ostale životne aktivnosti,
3. nastavljanje s kockanjem unatoč negativnim posljedicama.

Navedeni vremenski kriterij može se skratiti ako su simptomi izraženi i ozbiljno narušavaju funkcioniranje (13).

Dok se prema DSM-5 dijagnoza ovisnosti o kockanju postavlja kada osoba unutar razdoblja od 12 mjeseci zadovolji četiri (ili više) od sljedećih devet kriterija:

1. potreba za kockanjem s ulozima sve većih novčanih iznosa, kako bi se postiglo željeno uzbuđenje;
2. nemir ili razdražljivost tijekom pokušaja smanjenja ili prestanka kockanja;
3. ponovljeni neuspješni pokušaji kontrole, smanjenja ili prestanka kockanja;
4. zaokupljenost kockanjem, poput čestog razmišljanja o prošlim iskustvima, planiranja budućih aktivnosti ili osiguravanja novca za kockanje;
5. kockanje kao način suočavanja s negativnim emocijama, primjerice osjećajem bes-pomoćnosti, anksioznosti ili depresije;
6. povratak kockanju sljedeći dan kako bi se nadoknadili gubici („lovljenje gubitaka“);
7. laganje članovima obitelji, terapeutu ili drugima radi prikrivanja stvarnog stupnja uključenosti u kockanje;
8. ugrožavanje ili gubitak važnih odnosa, posla, obrazovnih ili profesionalnih prilika zbog kockanja;
9. oslanjanje na druge osobe u svrhu osigu-ravanja novčanih sredstava za izlazak iz fi-nancijskih teškoća uzrokovanih kockanjem (12).

Prvi korak u dijagnostici najčešće uključuje klinički intervju s pojedincem i, prema potrebi, s članovima njegove obitelji, s ciljem prikupljanja anamnestičkih podataka, identificiranja

obrazaca ponašanja i posljedica kockanja. Za procjenu i postavljanje dijagnoze koriste se različiti klinički i standardizirani instrumenti, kojih ima više od trideset (14,15).

Kao brzi alat za probir (*screening*) koristi se Lie/Bet upitnik, koji se sastoji od samo dva pitanja:

1. Jeste li ikada osjećali potrebu za sve većim količinama novca kako biste postigli isti osjećaj uzbuđenja prilikom kockanja?
2. Jeste li ikada lagali osobama koje su vam važne kako biste prikriili razmjere svoga kockanja?

Pozitivni odgovori na ova pitanja upućuju na potrebu za daljnjom dijagnostičkom procjenom. Lie/Bet upitnik pokazao se kao pouzdan i validiran alat za brzo prepoznavanje osoba s potencijalnim poremećajem kockanja (16).

4. Epidemiologija i trendovi

Unatoč sve većem interesu za istraživanje učestalosti kockanja praćenje epidemiologije ovisnosti o kockanju predstavlja metodološki izazov. Naime, istraživanja su se tijekom godina koristila različitim definicijama, mjernim instrumentima i dijagnostičkim kriterijima za procjenu problema s kockanjem, što otežava izravne usporedbe rezultata među zemljama i vremenskim razdobljima.

Jedan noviji sustavni pregled i meta-analiza obuhvatila je 23 relevantne studije objavljene između 2016. i prvog tromjesečja 2022. godine s ciljem pružanja ažurirane procjene učestalosti problematičnog kockanja u općoj populaciji odraslih. Pretraga je provedena u bazama podataka *ScienceDirect*, *Scopus*, *PubMed*, *Google Scholar*, *Embase*, *PsycINFO*, *Wiley Online Library* i *Cochrane Library*, a korišteni su pojmovi kao što su “*gambling*”, “*problem gambling*”, “*pathological gambling*”, “*gambling addiction*”, “*compulsive gambling*”, “*disordered gambling*”, “*prevalence*” i “*general population*”. Pojmovi su pretraživani na engleskom, francuskom, španjolskom, portugalskom i talijanskom jeziku, kako bi se prikupio što širi spektar studija te izbjegla pristranost prema isključivo engleskim publikacijama. Dodatne studije pronađene su

putem interneta, s naglaskom na europske zemlje, korištenjem vladinih mrežnih stranica i postojećih pregleda literature. Rezultati su pokazali da 2,4 % odraslih spada u kategoriju kockanja s umjerenim rizikom ili rizikom, dok 1,3 % ispitanika pokazuje obilježja problematičnog ili patološkog kockanja. Unatoč poteškoćama u međusobnoj usporedbi studija – zbog različitih metodologija, kriterija i vremenskih okvira – analiza ukazuje na značajne razlike među državama i dodatno naglašava potrebu za standardizacijom dijagnostičkih i istraživačkih pristupa u ovom području (17).

Među recentnijim sustavnim pregledima i metaanalizama ističe se onaj koji je obuhvatio studije objavljene između 2010. i 2024. godine, s ciljem utvrđivanja prevalencije kockanja u općoj populaciji. Pretražene su znanstvene baze podataka (*MEDLINE*, *Embase*, *PsycInfo*) i siva literatura, a uključene su studije koje su izvještavale o sudjelovanju u bilo kojem obliku kockanja te o rizičnom i problematičnom kockanju kod odraslih i adolescenata. Ova sustavna analiza predstavlja najsveobuhvatniji dosadašnji pregled prevalencije kockanja, obuhvaćajući kako ukupno sudjelovanje u kockanju, tako i određene vrste kockarskih aktivnosti. Uključene su i recenzirane znanstvene studije i siva literatura. Analiza je obuhvatila 380 reprezentativnih uzoraka iz ukupno 3 441 720 ispitanika što značajno nadilazi broj ispitanika u studijama iz ranijih sustavnih pregleda. Rezultati prikazuju globalne, regionalne i nacionalne podatke o prevalenciji rizičnog i problematičnog kockanja, kao i učestalost pojedinih oblika kockanja kod osoba s različitim razinama uključenosti u kockanje. Pokazalo se da je u posljednjih 12 mjeseci kockalo 46,2 % odraslih i 17,9 % adolescenata. Kockanje je bilo češće kod muškaraca nego kod žena. Rizično kockanje zabilježeno je kod 8,7 % odraslih, a problematično kockanje kod 1,4 %, s najvišom stopom među osobama koje kockaju u *online* kasinima i na automatima (15,8 %). Najčešći oblik kockanja bile su lutrije, dok je globalno u posljednjih 12 mjeseci 7,8 % odraslih i 10,3 % adolescenata sudjelovalo u internetskom kockanju. Brza i stalna digitalizacija dodatno potiču rast industrije internetskog kockanja,

što dodatno naglašava potrebu za praćenjem i regulacijom ovog sve dostupnijeg oblika ponašajne ovisnosti. Nadalje, autori navode da više od 80 % zemalja dopušta barem jedan oblik kockanja, dok je internetsko kockanje dostupno i ondje gdje je zakonski zabranjeno. Također, u mnogim državama nema pouzdanih podataka o raširenosti i posljedicama kockanja, što je zabrinjavajuće s obzirom na brz rast globalnog tržišta kockanja i njegove javnozdravstvene rizike (18).

Drugi sustavni pregled objavljen 2021. godine, čiji je cilj bio sažeti međunarodnu znanstvenu literaturu iz posljednjih dvadeset godina o problematičnom online kockanju među adolescentima (u dobi od 11 do 21 godine) s ciljem utvrđivanja prevalencije i analize povezanih problema mjerenja, donosi sljedeće rezultate: između 0,7 % i 57,5 % adolescenata pokazuje određeni stupanj problematičnog kockanja na internetu (problematično, patološko ili poremećeno), ovisno o korištenim instrumentima, istraživačkom uzorku i analiziranom vremenskom razdoblju. Također, između 0,9 % i 1 % adolescenata pokazuje znakove poremećaja kockanja na internetu (19).

Kada je riječ o Hrvatskoj, dostupni podaci o prevalenciji ovisnosti o kockanju još su uvijek ograničeni, no postoje važni izvori koji ukazuju na razmjere problema. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar provodi istraživanja u okviru projekta „Zloupotreba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske“, koja se provode svake četiri godine (2011., 2015., 2019. i 2023.). Uz druge oblike ovisnosti, istraživanje sustavno prati i trendove igranja igara na sreću, uključujući njihovu učestalost, obrasce i moguće negativne posljedice. Prema podacima iz 2023. godine, oko trećine odraslih (32,8 %) i mlađih odraslih (33,4 %) igralo je igre na sreću u posljednjih godinu dana. Muškarci su u većoj mjeri sudjelovali u kockanju (40,5 %) u usporedbi sa ženama (25,3 %). Najviša prevalencija zabilježena je u dobnim skupinama 25 – 34 godine (34,8 %) i 35 – 44 godine (35,8 %). Najčešće igrane igre u posljednjem mjesecu bile su Eurojackpot (9,8 %), loto (7,8

%), kladioničke igre (6,6 %) i srećke (5,7 %) (20). Osim toga, prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, otprilike svaka treća osoba u Hrvatskoj sudjeluje u igrama na sreću, dok se procjenjuje da je 1,4 do 2,4 % populacije ovisno o kockanju (21).

Prema podacima ESPAD (iz engleskog *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) istraživanja iz 2024. godine, kockanje za novac postalo je raširena aktivnost među srednjoškolcima u Europi, pri čemu je 23 % učenika izjavilo da su u prethodnih 12 mjeseci sudjelovali u barem jednoj igri na sreću (automati, igre na karte ili igre s kockicama, lutrija, kladenje na sport ili utrke životinja) (22). Približno dvoje od troje (65%) učenika koji su izjavili da su se u posljednjih godinu dana kockali za novac to su činili putem internetskih platformi – bilo isključivo *online* ili u kombinaciji s fizičkim lokacijama. Kockanje putem interneta bilježi značajan porast – udio onih koji se kockaju *online* povećao se s 7,9 % u 2019. na 14 % u 2024. godini. Iako razlika među spolovima i dalje postoji, kod dječaka je *online* kockanje poraslo s 13 % na 20 %, a kod djevojčica s 2,7 % na 8,7 % (22, 23). Udio učenika s potencijalno štetnim (problematičnim) obrascem kockanja značajno je porastao – s 4,7 % u 2019. na 8,5 % u 2024. godini (22, 23). Iako je takvo ponašanje i dalje češće među dječacima, porast je izraženiji među djevojčicama (22). Ovi trendovi ističu hitnu potrebu za kontinuiranim praćenjem i ciljanim preventivnim mjerama.

Prema rezultatima ESPAD istraživanja iz 2019., prevalencija kockanja među srednjoškolcima u Hrvatskoj bila je viša od prosjeka zemalja Europske unije (23). Kako je već navedeno, u istom razdoblju 7,9 % učenika u Europi izjavilo je da su se kockali putem interneta, dok je u Hrvatskoj taj udio bio veći i iznosio 8,7 %. Automatima za kockanje koristilo se 21 % učenika na razini Europe, a u Hrvatskoj čak 24 %. Gotovo polovica učenika iz Hrvatske koji su se kockali trošila je novac na sportsko kladenje (45 %) i na igre s kartama ili kockama (44 %). Najveći udio učenika koji su se kladili na sport zabilježen je u Crnoj Gori (75 %) i Hrvatskoj (76 %), što je Hrvatsku svrstavalo u zemlje s

najvišom razinom sportskog klađenja među mladima (23).

5. Čimbenici rizika povezani s razvojem ovisnosti o kockanju

Određene osobine ličnosti povezuju se s većim rizikom za razvoj problematičnog kockanja. Najkonzistentnije se ističe viša razina neuroticizma, koji uključuje sklonost tjeskobi, depresivnosti i emocionalnoj nestabilnosti. Ove osobe češće koriste kockanje kao način izbjegavanja negativnih emocija. Također, niža savjesnost (impulzivnost, nedostatak samokontrole) i niža ugodnost (asocijalnost, natjecateljsko ponašanje) identificirane su kao čimbenici rizika. Niska otvorenost prema iskustvu (sklonost rutini) i nizak stupanj ekstraverzije (povlačenje, manjak drugih izvora uzbuđenja) dodatno pridonose razvoju problematičnog obrasca kockanja (24). Značajno je i to da su ove osobine ličnosti često prisutne i kod drugih oblika ovisnosti, poput ovisnosti o alkoholu, kanabisu i nikotinu, što upućuje na njihovu širu ulogu u razvoju ponašajnih i supstancijskih ovisnosti (24).

Sustavni pregled iz 2023. godine koji je uključio rezultate iz 33 studije identificirao je niz čimbenika rizika povezanih s razvojem i održavanjem ovisnosti o kockanju kod odraslih. Među njima se ističu: muški spol, mlađa dob, samci, kraći bračni staž, samostalno stanovanje, niži stupanj obrazovanja i financijske poteškoće. Dodatni rizik imaju osobe koje su odrastale s jednim roditeljem ili roditeljima s ovisničkim problemima (25). Poremećaj kockanja često se povezuje s lošijom kvalitetom života i komorbidnim stanjima poput stresa, impulzivnosti, kognitivnih distorzija, anksioznosti, depresije, bipolarnog poremećaja, shizofrenije, aleksitimije i ovisnosti o psihoaktivnim tvarima. Veći je rizik i u onih koji sudjeluju u više igara i kockaju dugotrajnije (25). Tijekom pandemije COVID-19 zabilježen je porast *online* kockanja uzrokovan gubitkom strukture dana, dosadom, financijskom nesigurnošću i pogoršanjem mentalnog zdravlja, posebice anksioznih i depresivnih simptoma. Dodatni čimbenici uključuju visoku

stopu nezaposlenosti, obrazovanje od kuće te povećan strah od bolesti i smrti, što je zajedno pridonijelo emocionalnoj destabilizaciji brojnih pojedinaca (25).

Sustavni pregled koji je obuhvatio 42 studije pronađene u bazama podataka *PubMed*, *PsychInfo* i *Scopus* analizirao je rizične i zaštitne čimbenike povezane s *online* kockanjem, promatrajući ih na individualnoj, relacijskoj i kontekstualnoj razini. Analiza je uključivala dvije vrste usporedbi: *online* naspram *offline* kockara, te problematičnih naspram neproblematičnih *online* kockara. Pokazalo se da su muški spol i mlađa dob češće povezani s *online* kockanjem i s problematičnim kockanjem u odnosu na neproblematično. Viša razina obrazovanja, bolji socioekonomski status i zaposlenje učestalije su kod *online* nego *offline* kockara, no ti čimbenici su više povezani s neproblematičnim nego s problematičnim *online* kockanjem. Stabilna partnerska veza češća je kod *online* kockara u odnosu na *offline*, ali se istovremeno povezuje s nižim rizikom za problematično ponašanje (26).

U istom sustavnom pregledu analizirani su obrasci kockanja, ponašanja i pridruženi čimbenici rizika. Pokazalo se da su *online* kockari skloniji konzumaciji alkohola, duhana i droga nego *offline* (klasični) kockari, kako tijekom kockanja tako i izvan njega. Rizično pijenje, pušenje i uporaba ilegalnih droga češće su povezani s problematičnim *online* kockanjem. Također, prekomjerna uporaba interneta, rano korištenje računala i iskustvo u videoigrama identificirani su kao dodatni čimbenici rizika. Namjerno samoozljeđivanje češće se javlja među najproblematičnijim *online* kockarima, posebno onima koji sudjeluju u više vrsta kockanja (26).

Menchon i suradnici u svojoj meta-analizi navode kako se mlađa dob smatra značajnim čimbenikom rizika za razvoj ovisnosti o kockanju, uz druge čimbenike poput zlouporabe alkohola i droga, impulzivnosti, depresije, nasilnog ponašanja i antisocijalnog utjecaja vršnjaka. Zaštitu pružaju viši socioekonomski status te roditeljski nadzor. Prema njihovim rezultatima, ovisnost o kockanju prisutan je i u starijoj populaciji, posebno među samcima

i razvedenima. Kod starijih osoba, kockanje često služi kao način suočavanja s negativnim emocijama i gubitkom aktivnosti koje su ranije bile dostupne, a dodatnu ranjivost stvara fiksni prihod i ograničene financijske perspektive. Impulzivnost, sklonost traženju uzbuđenja, niska samousmjerenost i poteškoće u donošenju odluka česti su psihološki čimbenici rizika (27). Nadalje, autori navode kako osobe ovisne o kockanju imaju povećan rizik za suicidalnost – čak trećina doživljava suicidalne misli, a znatan broj ih pokuša samoubojstvo. Unatoč tome, samo oko 10 % oboljelih traži stručnu pomoć, najčešće u slučajevima teže simptomatologije (27).

Ovisnost o kockanju često se povezuje s nizom ozbiljnih posljedica na psihosocijalno funkcioniranje. Kod oboljelih se češće bilježe narušeni međuljudski odnosi, niža kvaliteta života, povišena razina stresa, impulzivnost i kognitivne distorzije. Ujedno, postoji visoka stopa komorbiditeta s drugim psihičkim poremećajima, uključujući anksioznost, depresiju, bipolarni i psihotični poremećaj, poremećaje ličnosti i ovisnosti o psihoaktivnim tvarima (28).

Istraživanja dosljedno potvrđuju povezanost između problematičnog kockanja i povišenih stopa suicidalnosti (27, 29-31). Nedavna meta-analiza o suicidalnim ponašanjima među osobama s ovisnosti o kockanju pokazala je da 31 % ispitanika ima suicidalne misli, 17 % ih planira samoubojstvo, a 16 % ih je pokušalo počiniti suicid (32). Također, sustavni pregled kvalitativnih studija pokazuje da su suicid i suicidalnost povezani s kockanjem, pri čemu su ključni posrednički čimbenici dugovi i osjećaj srama. Autori ističu potrebu za sveobuhvatnim pristupom javnog zdravstva u prevenciji i intervenciji (31).

6. Socijalni čimbenici povezani s razvojem ovisnosti o kockanju

Industrija igara na sreću u Hrvatskoj, prema analizi pravnog okvira i dostupnim domaćim i inozemnim istraživanjima, predstavlja značajan socijalni rizik s aspekta javnog zdravlja. Ricijaš

i suradnici u svom radu, u kojem su analizirali pravni okvir regulacije igara na sreću u Hrvatskoj u odnosu na teorijske modele društvenih i psihosocijalnih intervencija, ističu kako nisu zadovoljeni ni minimalni uvjeti zaštite ranjivih skupina, osobito djece i mladih (33).

Prepoznati su sljedeći ključni socijalni čimbenici rizika:

- visoka prostorna i vremenska dostupnost kockarskih sadržaja, uključujući njihovu prisutnost u gotovo svakom naseljenom mjestu;
- nedostatna zaštita djece, mladih i drugih ranjivih skupina, unatoč formalnim zakonskim zabranama;
- neograničen pristup *online* igrama na sreću, uz nedostatne zaštitne standarde za igrače;
- prisutnost ilegalnih *online* priređivača, koji izmiču domaćem regulatornom nadzoru;
- nepostojanje jasno definiranih standarda oglašavanja, osobito u usporedbi s restrikcijama koje vrijede za reklamiranje alkohola i duhana (33).

Zaključno, Ricijaš i sur. naglašavaju kako ovakvo regulatorno i društveno okruženje potiče razvoj rizičnih oblika kockarskog ponašanja te doprinosi normalizaciji kockanja u svakodnevnom životu, što osobito pogađa mlade i druge ranjive skupine, povećavajući vjerojatnost razvoja poremećaja kockanja (33).

Kada govorimo o regulatornom okviru i financijskom i kontekstu igara na sreću u Hrvatskoj, važno je naglasiti da je Hrvatski sabor u veljači 2023. godine usvojio Nacionalnu strategiju djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine kojom se po prvi puta sustavno prepoznaje potreba za širim obuhvatom ovisničkih ponašanja, uključujući i ponašajne ovisnosti poput kockanja (34). Nadalje, u Hrvatskoj postoji Zakon o igrama na sreću koji je prvi puta stupio na snagu 2014. godine, a od tada je više puta mijenjan, posljednji put 2025. godine (35). Istovremeno, prihodi države od igara na sreću kontinuirano rastu što dodatno ukazuje na društvenu normalizaciju i ekspanziju kockarskih aktivnosti. Prema podacima koji se prema Općem poreznom

zakonu ne smatraju poreznom tajnom, prihodi državnog proračuna od poreza i naknada temeljenih na igrama na sreću značajno su porasli u posljednjih pet godina (2020.: 174.589.425,90 eura; 2021.: 190.534.575,50 eura; 2022.: 251.189.688,00 eura; 2023.: 310.711.042,00 eura; 2024.: 354.168.676,00 eura) (36). Ovaj porast financijskih prihoda jasno pokazuje kako se sektor igara na sreću u Hrvatskoj širi i komercijalno učvršćuje.

7. Liječenje

U liječenju ovisnosti o kockanju koriste se farmakološke i nefarmakološke intervencije. Sustavni pregled iz 2018. godine zaključuje kako je kognitivno-bihevioralna terapija predstavlja najčešće korišteni psihološki pristup u liječenju ovisnosti o kockanju i pokazala se učinkovitom u smanjenju kockarskog ponašanja. Uz kognitivno-bihevioralnu terapiju, u novije se vrijeme sve više istražuju kombinirani terapijski modeli koji uključuju motivacijske intervencije, *mindfulness* tehnike i digitalne tehnologije, s ciljem poboljšanja učinkovitosti i dostupnosti liječenja (27). Unatoč pozitivnim ishodima, dio pacijenata i dalje ne reagira na standardne tretmane zbog čega je nužno nastaviti razvijati inovativne terapijske pristupe te informirati pacijente o rizicima i mogućnostima liječenja. S farmakološkog aspekta, najviše dokaza o djelotvornosti pružaju antagonisti opioda koji pokazuju obećavajuće rezultate (27). Nadalje, ovaj pregled ukazuje na važnost daljnjeg razvoja psiholoških i farmakoloških intervencija radi poboljšanja skrbi za osobe ovisne o kockanju (27). U Hrvatskoj, ovisnici o kockanju mogu potražiti stručnu pomoć u nekoliko psihijatrijskih ustanova koje nude ciljane terapijske pristupe, uključujući psihoterapiju, grupni rad, psihoedukaciju te podršku obiteljima.

Posebno se ističe Klinika za psihijatriju KBC-a Sestre milosrdnice i Udruga KLOK (Klub ovisnika o kockanju), osnovana 2007. godine koja pruža strukturiranu pomoć osobama s problemom patološkog kockanja i njihovim obiteljima. Cilj udruge je pomoći u prepoznavanju problema, razumijevanju mehanizama ovisnosti i razvijanju strategija za njegovo prevladavanje. Osim toga,

Psihijatrijska bolnica Sveti Ivan u Zagrebu provodi specijalizirani program unutar Dnevne bolnice za liječenje ovisnosti o kockanju. Sličan program dostupan je i u Klinici za psihijatriju Vrapče (21).

Ovi programi omogućuju individualizirani pristup liječenju, integraciju obitelji u terapijski proces i prevenciju recidiva, a dostupni su u okviru sustava javnog zdravstva te su time pristupačni široj populaciji.

Brojne studije ukazuju na to da, unatoč dostupnosti učinkovitih terapija za poremećaj ovisnosti o kockanju, većina pogođenih osoba rijetko traži stručnu pomoć. Velika nacionalna studija u Kanadi pokazala je da je samo 5,7 % ispitanika pokušalo smanjiti ili prestati s kockanjem u posljednjih godinu dana. Među osobama s izraženim problematičnim kockanjem, 59,8 % ih je pokušalo uvesti promjenu u ponašanju, no čak 90,2 % to je činilo samostalno, dok je tek 7,7 % potražilo formalnu ili neformalnu pomoć. Trećina ispitanika izjavila je da ih je sram tražiti pomoć (37). Slični obrasci potvrđeni su i u sustavnom pregledu literature iz 2022. godine, prema kojem pomoć zbog problema s kockanjem traži vrlo mali broj pogođenih osoba – samo 1 od 25 umjereno rizičnih kockara i 1 od 5 osoba s problematičnim kockanjem (38).

8. Zaključak

U skladu s najnovijim klasifikacijama DSM-5 i MKB-11, ovisnost o kockanju danas se prepoznaje kao oblik ponašajne ovisnosti, s kliničkim obilježjima sličnim onima u ovisnosti o psihoaktivnim tvarima – uključujući gubitak kontrole, razvoj tolerancije, apstinencijske simptome i nastavak ponašanja unatoč šteti. Neurobiološki nalazi dodatno podupiru ovaj koncept, pokazujući uključenost sličnih neurotransmiterskih sustava i moždanih struktura u patogenezi poremećaja.

Iako prevalencija problematičnog kockanja varira ovisno o metodologiji istraživanja i regiji, dostupni podaci, uključujući one iz Hrvatske, upućuju na sve veću prisutnost i rizične obrasce ponašanja, osobito među mladima i korisnicima

online platformi za kockanje. Ovisnost o kockanju nerijetko je povezan s drugim psihijatrijskim stanjima te povećanim rizikom za suicidalnost, što dodatno naglašava potrebu za pravodobnim prepoznavanjem, prevencijom i učinkovitim liječenjem. Unatoč postojanju učinkovitih psihoterapijskih i farmakoloških pristupa, dostupnost pomoći ostaje ograničena zbog društvene stigme, slabog informiranja i niske razine traženja pomoći. Suicidalnost kao česta komorbidna psihopatologija te izražena psihosocijalna disfunkcija dodatno upućuju na potrebu za ranim otkrivanjem i multidisciplinarnim pristupom liječenju.

Učinkovita javnozdravstvena politika, bolja regulativa industrije igara na sreću te razvoj preventivnih i terapijskih programa predstavljaju ključne korake u suzbijanju negativnih posljedica ove rastuće ponašajne ovisnosti. Osim toga, nužni su jačanje preventivnih mjera, destigmatizacija, kontinuirana edukacija stručnjaka i intersektorska suradnja kako bi se osigurala sveobuhvatna i održiva strategija borbe protiv poremećaja kockanja.

Literatura:

- Latvala T, Lintonen T, Konu A. Public health effects of gambling – debate on a conceptual model. *BMC Public Health*. 2019;19(1):1077.
- World Health Organization. The epidemiology and impact of gambling disorder and other gambling-related harm [Internet]. 2023. [pristupljeno 21. 5. 2025.]. Dostupno na: <https://www.who.int/docs/default-source/substance-use/the-epidemiology-and-impact-of-gambling-disorder-and-other-gambling-relate-harm.pdf>
- Martin F, Lichtenberg PA, Templin TN. A longitudinal study: casino gambling attitudes, motivations, and gambling patterns among urban elders. *J Gambl Stud*. 2011;27(2):287–297.
- Loroz PS. Golden-age gambling: psychological benefits and self-concept dynamics in aging consumers' consumption experiences. *Psychol Mark*. 2004;21(5):323–349.
- Lee CK, Lee YK, Bernhard BJ, Yoon YS. Segmenting casino gamblers by motivation: a cluster analysis of Korean gamblers. *Tourism Management*. 2006;27(5):856–866.
- Lee CK, Bernhard BJ, Kim J, Fong T, Lee TK. Differential gambling motivations and recreational activity preferences among casino gamblers. *J Gambl Stud*. 2015;31(4):1833–1847.
- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 3rd ed. Washington (DC): American Psychiatric Association; 1980.
- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 4th ed. Washington (DC): American Psychiatric Association; 1994.
- World Health Organization. The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: clinical descriptions and diagnostic guidelines. Geneva: World Health Organization; 1992.
- Potenza MN. Neurobiology of gambling behaviors. *Curr Opin Neurobiol*. 2013;23(4):660–667.
- Volkow ND, Koob GF, McLellan AT. Neurobiologic advances from the brain disease model of addiction. *N Engl J Med*. 2016;374(4):363–371.
- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th ed. Arlington (VA): American Psychiatric Publishing; 2013.
- World Health Organization. International classification of diseases 11th revision (ICD-11) [Internet]. 2019. [pristupljeno 21. 5. 2025.]. Dostupno na: <https://icd.who.int/>
- Dowling NA, Merkouris SS, Dias S, Rodda SN, Manning V, Youssef GJ i sur. The diagnostic accuracy of brief screening instruments for problem gambling: a systematic review and meta-analysis. *Clin Psychol Rev*. 2019;74:101784.
- Otto JL, Smolenski DJ, Garvey Wilson AL, Evatt DP, Campbell MS, Beech EH i sur. A systematic review evaluating screening instruments for gambling disorder finds lack of adequate evidence. *J Clin Epidemiol*. 2020;120:86–93.
- Johnson EE, Hamer R, Nora RM, Tan B, Eisenstein N, Engelhart C. The Lie/Bet Questionnaire for screening pathological gamblers. *Psychol Rep*. 1997;80(1):83–8.
- Gabellini E, Lucchini F, Gattoni ME. Prevalence of problem gambling: A meta-analysis of recent empirical research (2016–2022). *J Gambl Stud*. 2023;39(3):1027–1057.
- Tran LT, Wardle H, Colledge-Frisby S, Taylor S, Lynch M, Rehm J i sur. The prevalence of gambling and problematic gambling: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Public Health*. 2024;9(8):e594–613.
- Montiel I, Ortega-Barón J, Basterra-González A, González-Cabrera J, Machimbarrena JM. Problematic online gambling among adolescents: A systematic review about prevalence and

- related measurement issues. *J Behav Addict*. 2021;10(3):566–586.
20. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Predstavljanje rezultata istraživanja o stanju u području ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske [Internet]. Zagreb: HZJZ; 2023. [pristupljeno 21. 5. 2025.]. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/aktualnosti/predstavljanje-rezultata-istrazivanja-o-stanju-u-podrucju-ovisnosti-u-opcoj-populaciji-republike-hrvatske/>
  21. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Kockanje [Internet]. Zagreb: HZJZ; [pristupljeno 21. 5. 2025.]. Dostupno na: <https://ovisnosti.hzjz.hr/kockanje/>
  22. ESPAD Group; European Union Drugs Agency (EUDA). *Key findings from the 2024 European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD)* [Internet]. Lisbon: EUDA; 2025 [pristupljeno 20. lipnja 2025]. Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/publications/data-factsheets/espac-2024-key-findings_en
  23. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, *ESPAD report 2019 : results from the European school survey project on alcohol and other drugs*. Publications Office; 2020. doi/
  24. Dudfield FWH, Malouff JM, Meynadier J. The association between the five-factor model of personality and problem gambling: a Mmeta-analysis. *J Gambl Stud*. 2023;39(2):669–687.
  25. Moreira D, Azeredo A, Dias P. Risk factors for gambling disorder: A systematic review. *J Gambl Stud*. 2023;39(2):483–511.
  26. Ghelfi M, Scattola P, Giudici G, Velasco V. Online gambling: a systematic review of risk and protective factors in the adult population. *J Gambl Stud*. 2024;40:673–699.
  27. Menchon JM, Mestre-Bach G, Steward T, Fernández-Aranda F, Jiménez-Murcia S. An overview of gambling disorder: from treatment approaches to risk factors. *F1000Res*. 2018;7:434.
  28. Macía L, Estévez A, Jáuregui P. Gambling: exploring the role of gambling motives, attachment and addictive behaviours among adolescents and young women. *J Gambl Stud*. 2023;39:183–201.
  29. van der Maas M, DiMeglio R, Nower L. Gambling as a precipitating factor in deaths by suicide in the National Violent Death Reporting System. *Public Health*. 2024;235:180–186.
  30. Rintoul A, Dwyer J, Millar C, Bugeja L, Nguyen H. Gambling-related suicide in Victoria, Australia: a population-based cross-sectional study. *Lancet Reg Health West Pac*. 2023;41:100903.
  31. Marionneau V, Nikkinen J. Gambling-related suicides and suicidality: A systematic review of qualitative evidence. *Front Psychiatry*. 2022;13:980303.
  32. Armoon B, Griffiths MD, Mohammadi R, Ahounbar E. Suicidal behaviors and associated factors among individuals with gambling disorders: A meta-analysis. *J Gambl Stud*. 2023;39(2):751–777.
  33. Ricijaš N, Maglica T, Dodig Hundić D. Regulativa igara na sreću u Hrvatskoj kao socijalni rizik. *Ljetopis socijalnog rada*. 2019;26(3):335–361.
  34. Hrvatski sabor. Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine. *Narodne novine*. 2023 [pristupljeno 21. 5. 2025.]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_02_18_307.html
  35. Zakon o igrama na sreću (pročišćeni tekst). *Narodne novine*. NN 87/09, 35/13, 158/13, 41/14, 143/14, 114/22, 72/25 [pristupljeno 21. 5. 2025.]. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/315/zakon-o-igrana-na-srecu>
  36. Ministarstvo financija, Porezna uprava. Ostvareni prihodi s osnove poreza i naknada od igara na sreću [Internet]. 2025. [pristupljeno 26. 5. 2025.]. Dostupno na: <https://porezna-uprava.gov.hr/hr/ostvareni-prihodi-s-osnove-poreza-i-naknada-od-igara-na-srecu/4761>
  37. Hodgins DC, Williams RJ, Belanger YD, Christensen DR, El-Guebaly N, McGrath DS i sur. Making change: attempts to reduce or stop gambling in a general population sample of people who gamble. *Front Psychiatry*. 2022;13:892238.
  38. Bijker R, Booth N, Merkouris SS, Dowling NA, Rodda SN. Global prevalence of help-seeking for problem gambling: A systematic review and meta-analysis. *Addiction*. 2022;117(12):2972–2985.